

профорієнтаційних методів та форм ознайомлення зі світом професій, кон'юнктурою ринку праці підприємствами і організаціями, навчальними закладами, перспективами розвитку професій; збільшення штатної чисельності спеціалістів з професійної орієнтації. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці інноваційних форм методів та методів проведення профорієнтаційної роботи в системі регулювання зайнятості населення.

Список використаних джерел

1. Ананко Т. В. Профорієнтація та її складові. // *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Серія : Педагогічні науки. 2014. Вип. 115. С. 8-10. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2014_115_4.
2. Бабакова В. М. Профорієнтація як один з напрямів на шляху професіоналізації особистості. // *Проблеми соціальної роботи*. 2014 №1(4). С. 142–149.
3. Земба Б. А. Організація профорієнтаційної роботи з безробітною молоддю в сучасних умовах. // *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. Серія : Педагогічні науки. 2016. Вип. 31. С. 193–199. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vgnpu_2016_31_28.

Олексій Ключко

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри соціальної роботи
і менеджменту соціокультурної діяльності
Сумський державний педагогічний університет
ім. А.С.Макаренка
м. Суми

Наталія Руденко

студентка спеціальності «Соціальна робота»
Сумський державний педагогічний університет
ім. А.С.Макаренка
м. Суми

ОСНОВИ ПРОФІЛАКТИЧНО-КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ З НЕПОВНОЛІТНІМИ АДИКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ

У статті проаналізовано проблему адиктивної поведінки неповнолітніх, розглянуто сутність і зміст адиктивної поведінки.

Схарактеризовано загальні засади профілактики адиктивної поведінки неповнолітніх. Головна увага зосереджена на сутності профілактики адиктивної поведінки учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Проаналізовано зміст профілактики адиктивної поведінки та визначено її складові характеристики (підходи, напрямки, основні завдання, практичні механізми).

***Ключові слова:** адиктивна поведінка, профілактика, профілактична програма, адикція, адикт.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Усе більшої актуальності останнім часом набуває питання здорового способу життя. На даний момент особливо гостро постала проблема, адиктивної поведінки неповнолітніх, пов'язаного із вживанням різноманітних психоактивних речовин. Постійно збільшуються темпи розповсюдження тютюнопаління, алкоголізму, наркоманії, нехімічних видів залежностей, це спонукає науковців різних галузей вивчати вплив різних соціальних процесів на розповсюдження згаданих явищ, розробляти програми профілактики адиктивної поведінки.

Численні дослідження доводять, що саме категорія «підлітки» особливо вразлива й схильна до соціально небезпечної поведінки. Така ситуація призводить до гострого внутрішнього конфлікту, штучного гальмування особистісного розвитку підлітків, неможливості зайняти активну соціальну позицію, що все разом формує установки на адиктивну стратегію поведінки.

Стрімке зростання кількості дітей і підлітків з адиктивних поведінкою і висока соціальна значущість проблеми характеризує вивчення даного питання як одного з центральних у сучасній психолого-педагогічній літературі. Саме тому профілактичні заходи серед цієї групи неповнолітніх є такими важливими [2].

Метою дослідження постає аналіз теоретичних аспектів основ соціальної роботи з профілактики та корекції адиктивної поведінки неповнолітніх.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Під адиктивною поведінкою розуміють поведінку, що досягається різноманітними способами – фармакологічними й нефармакологічними.

Соціально-педагогічна, соціальна наукова думка вирізняє три групи різновидів адиктивної поведінки: нехімічні адикції (патологічна

схильність до азартних ігор (гемблінг), комп'ютерна адикція, трудоголізм.); проміжні форми адикції (аденоксія – відмова від їжі, булімія – прагнення до постійного вживання їжі); хімічні адикції (вживання та вдихання психоактивних речовин: тютюну, алкоголю, наркотиків, медичних препаратів, речовин побутової хімії). Зазначимо, що адиктивна поведінка робить підлітка нездатною отримувати задоволення від творчості, спілкування з друзями, дружби й кохання. Адикт (особистість неповнолітнього) не здатний до співчуття, емоційної підтримки, часто провокує конфлікти, проявляє агресію як протест проти норм і правил, що прийняті в суспільстві [1].

Ступінь тяжкості адиктивної поведінки може бути різним – від практично нормальної поведінки до важких форм залежності, що супроводжуються вираженими соматичними і психічними патологіями.

Наявність патологій та негативних наслідків для особистості, що мають незворотний характер, підтверджує необхідність профілактики адиктивної поведінки, як однією із головних соціальних технологій [3].

Профілактика адиктивної поведінки передбачає усунення або нейтралізацію умов, чинників та механізмів її формування та створення умов, необхідних для розвитку адаптивних якостей особистості.

Робота фахівця соціальної сфери із підлітками, схильними до адиктивної поведінки, – це перш за все налагодження стосунків, спільна діяльність, постійна увага до особистості, контроль, аналіз свого ставлення до конкретного підлітка, особистісний, індивідуальний підхід.

Профілактика соціально неприйнятних видів адиктивної поведінки повинна передбачати проведення як прямих (усунення безпосередніх причин і передумов формування адиктивної поведінки) так і непрямих (усунення загальних чинників, через які людина стає схильною до адикції) профілактичних впливів. Основна увага має бути приділена прямим профілактичним інтервенціям, спрямованим на різні групи підлітків та молодих людей.

Світова класифікація видів соціальної профілактики (ВООЗ) поділяє її на первинну (соціально-педагогічну), вторинну (медико-соціальну), третинну (медичну).

Первинна профілактика є найбільш масовою та ефективною. В її основі – комплексне системне дослідження впливу умов і чинників природного середовища, соціального оточення на здоров'я неповнолітніх. До заходів первинної профілактики належать ті, які можуть впливати на шляхи несприятливого впливу природних, мікро- і макросоціальних чинників, а також ті, що сприяють підвищенню резистентності дитини до дій цих несприятливих чинників [4, с. 111].

Метою є формування активного, адаптивного, високо функціонального життєвого стилю, направлено на просування до здоров'я, зменшення числа осіб, які мають біологічні, психологічні й соціальні чинники ризику формування аддикції, розвиток несприйнятності до дисфункціональних патернів наркоманічної поведінки. Первинна профілактика є найбільш ефективною, тому, що її зусилля спрямовані на попередження формування патологічних процесів в психіці та поведінці дитини.

Первинна профілактика має такі завдання: удосконалення, підвищення ефективності використовуваних дитиною або підлітком активних, конструктивних поведінкових стратегій; збільшення потенціалу особистісних ресурсів (формування позитивної, стійкої Я-концепції, підвищення ефективності функціонування соціально-підтримуючих мереж, розвиток емпатії, афіліації, внутрішнього контролю власної поведінки тощо).

Особливою ланкою у системі педагогічної профілактики адиктивної поведінки неповнолітніх є планомірна і систематична робота з батьками. Ефективним в межах вказаної проблеми є використання різноманітних форм роботи – батьківських університетів, тематичних батьківських зборів, колективних та індивідуальних бесід, спеціальних зустрічей з представниками медичних та правоохоронних органів, загальношкільних батьківських конференцій, диспутів, обговорення реальних ситуацій наркотизації на основі результатів психолого-педагогічної діагностики стилю взаємин у сім'ї, емоційного контакту з батьками тощо.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, узагальнимо наступні тези:

– адиктивна поведінка підлітка може бути визначена як така, що характеризується наявністю непереборної потреби в зміні свого психічного стану за допомогою адиктивного агента (психоактивних

речовин або певних видів активності) і формується на основі біологічних (генетичних), психологічних, соціальних та симптоматичних чинників.

– метою системи профілактики підлітків є формування стійкої установки на здоровий спосіб життя, формування у неповнолітнього особистісного і соціального імунітету до негативного впливу наркогенної інформації.

– зміст системи профілактики реалізовано через види профілактики: первинну, вторинну, третинну.

– профілактика покликана попереджати виникнення багатьох соціальних проблем у суспільстві, у нашому випадку – адиктивної поведінки, а також зменшувати негативний вплив наслідків такої проблеми.

Список використаних джерел

1. Бугайова Н. М. Психологічні закономірності розвитку аддикцій в онтогенезі. // *Проблеми загальної та педагогічної психології*. Т. XII, ч. 4. С. 48–56.
2. Великий В. М. Сутність і профілактика залежності від азартних ігор. // *Соціальна робота в Україні: теорія і практика*. 2019. № 5. С. 134–137.
3. Ільницька Л. А. Психологічні особливості особистості Інтернет-залежних юнаків. // *Соціальна робота в Україні: теорія і практика*. 2018. № 5. С. 124–137.
4. Нагорна А.М. Профілактика наркоманії серед підлітків : навчальний посібник. / вид. 2-е, доп. – Кам'янець-Подільський: Абетка-Нова, 2003. 184 с.

Антоніна Конончук

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
м. Ніжин

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ПОТРЕБ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ СІМЕЙ З ДІТЬМИ

У статті охарактеризовано оцінку потреб внутрішньо переміщених сімей з дітьми як однієї із важливих складових роботи щодо здійснення захисту і надання допомоги даній вразливій категорії отримувачів соціальних послуг. Розкрито особливості